

گفت وگو سرنوشتی جز «رادیکالیسم» نخواهد بود. نکته دیگر این است که اعتراضاتی که تعیین، چهره و گفتار پیدا می‌کنند، لاجرم باید در چهارچوب سیاست موقعیت ظهور و بروز پیدا کنند. این موقعیت ظهور و بروز می‌تواند در قالب فراهم کردن مکان تظاهرات و اعتراضات باشد. بعد از اینکه اعتراض تعیین و چهره و گفتار پیدا کرد، معلوم می‌شود که می‌خواهد چه بگوید و وقتی فرمی پیدا کرد، می‌توان برایش مکانی تعیین کرد، ولی موقعیت بروز، فقط منحصر به مکان نیست. موقعیت بروز سازکارهای فصلی یا دائمی سیاسی هستند که نیروی اعتراضی را به ساختار سیاسی منتقل می‌کنند. انتخابات، راهپیمایی‌ها و تجمعات، سازکارهای فصلی ظهور و بروز اعتراضات اند. از جمله کارکردهای انتخابات این است. در جمهوری اسلامی انتخابات ریاست جمهوری به خصوص و در سطوح دیگر، انتخابات مجلس و شورای شهر، سازکار فصلی موقعیت‌یابی برای اعتراضات است که در چهارچوب ساختار سیاسی بتوانند حرف خود را به ساختار منتقل کنند و در تعامل با ساختار قرار گیرند. موقعیت‌های دائمی، همان نهادهای مدنی واسطی هستند که در طول سال به طور دائمی امکان، موقعیت و ظرفیت سیاسی نهادی برای گفت وگو و رویارویی ساختار سیاسی و جریان‌های سیاسی را فراهم می‌کنند. این نهادهای مدنی واسط اعم از نهادهای سنتی مثل مساجد، تکایا و هیئت‌ها هستند. نهادهای مهمی مثل احزاب سیاسی، مؤسسات مردم‌نهاد، خیریه‌ها، پژوهشکده‌ها، اندیشکده‌ها، گروه‌های علمی، نشریات و مجموعه رسانه‌ها از جمله مصادیق نهادهای واسط هستند. روشنفکران، معترضان، مردم، نخبگان و حاکمیت باید در این باره تلاش کنند که اعتراضات تعیین، چهره، گفتار و سازکاری برای انتقال به حاکمیت پیدا کنند.

اغتشاش، اعتراض بی‌گفتار است. اعتراض بی‌گفتار ممکن است سروصدا هم زیاد داشته باشد مانند اعتراضات اخیر در کشور که هرچند تولید رسانه‌ای زیادی دارد، اما گفتار متعین روشنی ندارد. گفتارهای عاریه‌ای از جریان‌های روشنفکری غربی در لحظاتی ظهور می‌کنند و عده‌ای را با خودشان همراه می‌کنند، ولی هیچ‌کدام مسئولیت صحنه را به عهده نمی‌گیرند. حاکمیت باید فعالانه کمک کند که اعتراضات فرم پیدا کنند. راه حل، سرکوب اعتراض نیست؛ راه حل تعیین بخشی و فرم‌دهی به اعتراض است. راهکار موقعیت‌مند کردن، چهره‌دار کردن، مسئولیت‌پذیر کردن، علمی کردن و در نهایت گفتارمند کردن اعتراضات است. این‌ها در دامنه فرایندهای سیاسی شکل می‌گیرد که منوط به اراده و تصمیم نیست، ولی تصمیم‌ها و اراده‌های سیاسی می‌توانند شرایط تعیین‌یابی و فرم‌یابی اعتراضات را فراهم و از تبدیل آن‌ها به اغتشاشات جلوگیری کنند. ▶